

VLAAMS VERBOND VAN KATHOLIEKE SCOUTS (VVKS).

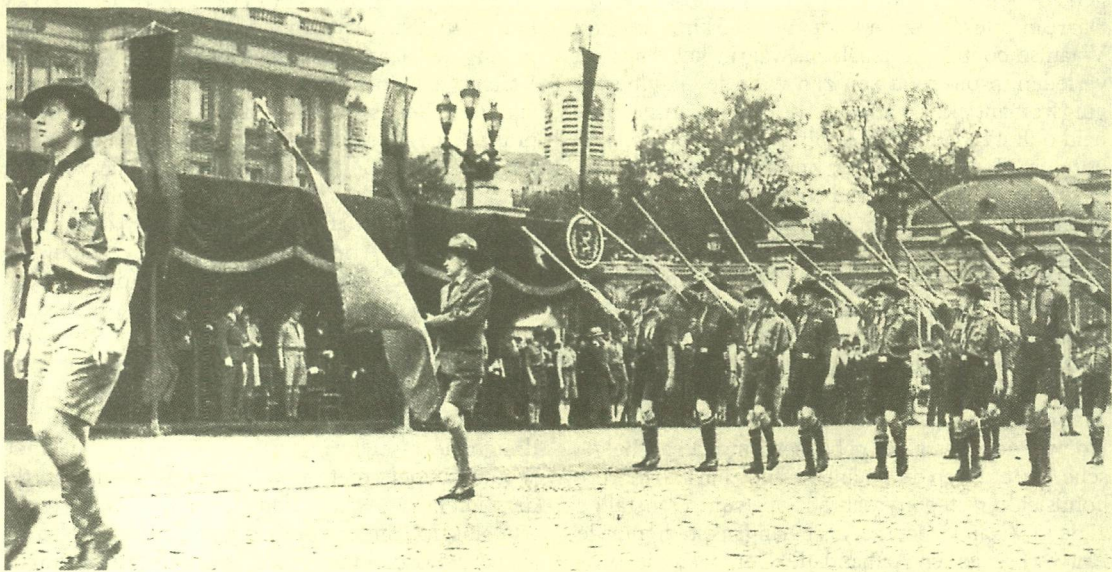
De eerste scoutsgroepen werden in België gesticht rond 1910 en ze vormden vrij vlug twee verbonden: de neutrale Boy-Scouts de Belgique (BSB) die vooral in Brussel en Wallonië functioneerde en de in 1912 opgerichte katholieke Belgian Catholic Scouts (BCS), met groepen in Brussel en vanaf 1913 ook in Vlaanderen. Deze organisatie werd na korte tijd omgedoopt tot Baden Powell Belgian Boy Scouts (BPBBS). De eerste Vlaamse scoutsgroep werd in Antwerpen gesticht door Georges de Hasque door omvorming van een bestaand patronaat. Tijdens de Eerste Wereldoorlog bleef scouting clandestien bestaan en in 1916 richtte De Hasque zelfs de eerste zeescoutsgroep op waardoor een lettertje werd toegevoegd aan de naam BPBBSS (Baden Powell Belgian Boy and Sea-Scouts). Er ontstond toen ook een groep neutrale activistische Zuidnederlandsche Padvindders, die het principe van "trouw aan het stambelang" huldigden en het "Baden Powell militarisme" verwierpen. Ze overleefden de oorlog en vormden in 1920 de organisatie de **Vlaamsche Padvinddersvereeniging** met groepen in Antwerpen, Brussel en Gent.

In de eerste naoorlogse jaren ontstonden er op veel plaatsen katholieke scoutsgroepen, verscheen het eerste Nederlandstalige tijdschrift *De Scout* (1918) en werden de eerste vormingscursussen georganiseerd. Aanvankelijk waren al die scoutsgroepen

Belgischgezind, maar sommige groepen werden Vlaamsgezind. Dat was het geval met de scouts-groepen die binnen sommige katholieke Vlaamse studentenbonden ontstonden – vooral in Limburg en Brabant – die scouting en flamingantisme lieten samengaan. De AKVS-leiding kantte zich echter in 1921 tegen “het uitheemse gedoe van de boy-scouts”, zodat de scoutswerking uit de katholieke Vlaamse studentenbeweging werd gesloten.

Na de oorlog kwamen er in BPBBSS ook problemen met de katholieke signatuur. Vooral Franstalige groepen vonden BPBBSS te neutraal op levensbeschouwelijk vlak en scheurden zich in 1920 af om de BCS (Belgian Catholic Scouts) te vormen met het predikaat ‘katholiek’ in de naam. Die BCS kreeg de steun van kardinaal Désiré Mercier. Pas in 1927 werd de scheuring ongedaan gemaakt. Toen vanaf 1928 de Katholieke Actie in Vlaanderen werd georganiseerd, werd scouting en het kort daarna zelfstandig geworden VVKs, een hulpwerk voor katholieke actie, en accepteerde daarom een sterke aanwezigheid van aalmoezeniers op elk niveau. In de belofte werd opgenomen dat scouts trouw waren aan God, Kerk, koning en vaderland.

Intussen waren er structuurwijzigingen opgetreden als gevolg van de groeiende Vlaamse identiteit. In 1923 hadden enkele scoutsleiders uit alle delen van Vlaanderen in Leuven de Vlaamsche Hoogstudenten Scoutskring gevormd met onder meer Maurits van Haegendoren, Camiel de Neuter, Antoine Cols, Emiel van Cauwelaert en Paul Bareel. Enkelen van hen, zoals Van Haegendoren, kwamen uit de katholieke Vlaamse Studentenbeweging. De

Het Vlaams Verbond van Katholieke Scouts werd als Vlaamse Scoutsfederatie in 1929 opgericht, met Maurits Vanhaegendoren als verbondscommissaris. Vanhaegendoren streefde een vervlaamsing en verzelfstandiging na van de Vlaamse afdeling, wat hem in conflict bracht met de verfranse leiding. In 1949 werd hij als verbondscommissaris vervangen door Maurits Coppieters. Deze zette de Vlaams-nationale profilering van het Verbond door. (KADOC)

kring begon in 1926 het *Leidersblad* uit te geven, en zette ook de eerste Gilwellcursus op in 1927. Daar rijpte het plan de scoutsorganisatie te splitsen naar taalgroep. De Franstaligheid van de hogere BPBBSS-leiding was voor Vlaamse scouts niet meer aanvaardbaar. Scouting kreeg in Vlaamsgezind Vlaanderen een negatief imago. Maar ook de werking zelf moest meer aangepast worden aan de Vlaamse volksaard en de eigen Vlaamse cultuur.

Op 2 november 1927 werd de vereniging zonder winstoogmerk Vlaams Scoutspers Comité gesticht, dat zou instaan voor de Vlaamse scoutsbladen. Het verlangen naar meer zelfstandigheid voor elke taalgroep bleek ook aan Franstalige kant te bestaan zodat op 27 oktober 1929 door de algemene raad van BPBBSS werd besloten tot de oprichting van twee scoutsverbanden. Naast de *Fédération des Scouts catholiques* kwam er een Vlaams Verbond voor Katholieke Scouts. Beide verbanden werden overkoepeld door het Verbond der Katholieke Scouts van België – *Fédération du Scoutisme belge*, kortweg de associatie genoemd.

In de daaropvolgende uitbouw van vvks speelden Georges de Hasque, Van Haegendoren en Camiel de Neuter een grote rol. De eerste was verbondsvoorzitter tot zijn dood in 1933; hij werd toen in die functie opgevolgd door Antoine Cols. De tweede was Commissaris voor verkenneren tot 1933, maar toen werd hij Verbondscommissaris, een nieuwe functie, terwijl De Neuter Verbondsaalmoezenier werd. De werking van het vvks werd deels geënt op het Vlaamse emancipatiestreven maar bleef tegelijk loyaal tegenover het Belgische vaderland. De verbondsleiding wilde dat haar leden fiere Vlamingen zouden zijn, bewust van hun Vlaamse cultuur. Daarom pleitte ze ervoor de werking in een Vlaamse context te plaatsen, waarin het Vlaamse verleden inspirerend zou zijn voor de jeugdbewegingsromantiek. Ze afficheerde die Vlaamsgezindheid ook naar buiten door bijvoorbeeld op de Jamboree in Nederland in 1937 op te stappen achter de leeuwenvlag en door deel te nemen aan Vlaamse manifestaties op 11 juli, de IJzerbedevaart en het Vlaams Nationaal Zangfeest. Omdat vvks verantwoordelijk was voor het Vlaamse land moest het ook leidinggeven aan een aantal Franstalige groepen in Vlaanderen. Het spande zich erg in die ervan te overtuigen zich te vernederlandsen, met het sociale argument dat ze moesten “terugkeren naar hun volk”.

Hoewel dat alles bleef gebeuren binnen een Belgische context riep de Vlaamsgezinde lijn van de verbondsleiding tegenkrachten op van Franstalige zijde in Vlaanderen, met als belangrijkste figuur de Antwerpse leider Armand de Coninck, die probeerden de autonomie van vvks in te perken en die van de overkoepelende associatie opnieuw te versterken. Tijdens en na de Tweede Wereldoorlog groeide dat ongenoegen uit tot een conflict. In 1940

werkten in de centra van de CRAB (Centre de Recrutement d'Armée belge) de twee katholieke scoutsverbonden en de neutrale BSB onder leiding van De Coninck als één nationale scoutsbeweging. De Coninck wilde deze samenwerking ook na zijn terugkeer in België continueren, maar Van Haegendoren wees dat af en wenste voor VVKS zoveel mogelijk zelfstandigheid te bewaren, ook trouwens tegenover de Kerk. Dat kwam goed uit voor de bezetter die erop aanstuurde VVKS, met het bij het Vlaamsch Nationaal Verbond aanleunende Algemeen Vlaamsch Nationaal Jeugdverbond en de nieuw opgerichte Vlaamsche Jeugd van ss-signatuur, samen te brengen in één *völkische* jeugdbeweging. Met dat doel werden de leiders van de drie bewegingen voor een bespreking naar Berlijn uitgenodigd. Toen de eenheidsjeugdbeweging de Nationaal Socialistische Jeugd Vlaanderen totstandkwam was het VVKS er echter niet bij. De onderhandelingen met de Duitsers en de reis naar Berlijn werden Van Haegendoren later erg kwalijk genomen, zowel in scoutskringen als door de kerkelijke overheid.

Tijdens de oorlog bereidde Van Haegendoren intern een vernieuwing van de naoorlogse scoutswerking in VVKS voor, met onder meer de splitsing van de Verkennerstak in twee leeftijdsgroepen, een herformulering van de scoutswet en een versterking van de Vlaamse identiteit. De grote lijnen werden in 1945 aan de rest van de beweging bekendgemaakt in de brochure *Handhaaf en Bouw*. Daarna werkte Van Haegendoren de details verder uit in verscheidene boeken die kort na de oorlog verschenen onder meer in *Verkennersleven*.

Meer dan vroeger was er in de nieuwe aanpak van het VVKS een verwijzing naar Vlaanderen en een poging de Vlaamsgezindheid aan te wakkeren. Die Vlaamsgezindheid moest theoretisch in eenklank zijn met Belgische vaderlandsliefde, maar in de praktijk kwam een gecombineerde verwijzing naar Vlaanderen en België eigenlijk alleen naar voren in de opstelling van VVKS tegenover koning en dynastie. Vandaar dat zich in de eerste jaren na de oorlog ook de oppositie tegen de vernieuwing roerde, die zich vooral richtte tegen de persoon van inspirator Van Haegendoren. De oppositie kreeg steun van kardinaal Ernest-Joseph van Roey, die uiteindelijk 'verlangde' dat Van Haegendoren uit VVKS zou verdwijnen wegens zijn te onafhankelijke en Vlaamsgezinde houding, omwille van een dreigende afscheuring van meer Belgischgezinde scoutsgroepen, met op de achtergrond zijn optreden tijdens de oorlog. Van Haegendoren werd uiteindelijk tot ontslag gedwongen. In 1949 werd hij als verbondscommissaris opgevolgd door Maurits Coppieters, die met zijn ploeg evenwel de voorbereide vernieuwing onverkort uitvoerde en de Vlaamsgezindheid van VVKS consolideerde.

Samen met Katholieke Studentenactie profi-

leerde VVKs zich aan het begin van de jaren 1950 als een van de meest Vlaamsgezinde katholieke jeugdbewegingen. Dat uitte zich op drie manieren: de propaganda voor het Algemeen Beschaafd Nederlands, de deelname aan Vlaamse manifestaties als zangfeest, IJzerbedevaart en 11 juli-vieringen, en de artikels over V.B., Vlaamse voormannen en Vlaamse cultuur in zijn tijdschriften. In 1952 sprak verbondscommissaris Coppieters op de IJzerbedevaart namens de jeugd. In de tweede helft van de jaren 1950 nam VVKs ook een Vlaamsgezind standpunt in inzake **talentelling**, vastlegging van de taalgrens en Vlaams onderwijs, eerbiediging van de taalwetten en het Vlaamse openbare leven in **Brussel**. Het werkte mee aan de Vlaamse dag op de **Wereldtentoonstelling** in 1958. Het verdedigde ook de Vlaamse belangen binnen scouting door tegen te gaan dat Franstalige scoutsgroepen Nederlandstalige jongens zouden aanwerven.

In de jaren 1960 kwam er in de beweging een tweede vernieuwingsgolf. Enerzijds was er een aanpassing van de godsdienstige werking, die minder van bovenaf zou worden voorgehouden maar meer vanuit de belevingswereld van de jongeren zelf zou worden opgebouwd en aangewezen. Anderzijds werden doel en methode van scouting grondig hervormd: vanaf 1966 wilde scouting “volwassen persoonlijkheden” vormen die “initiatief en verantwoordelijkheidszin hadden” en “sportief, handig en creatief” waren. De methode werd geherformuleerd vanuit vijf basisprincipes van scouting: zelfwerkzaamheid, medeverantwoordelijkheid, ploegwerk, persoonlijk engagement en dienst. Tegelijk werd koers gezet naar gemengde werking, die in 1973 structureel een feit werd.

Bij al deze vernieuwingen en in een tijd van grondige verschuiving van het waardepatroon en de levensstijl sinds ‘1968’ verdween de belangstelling voor de Vlaamse zaak op de achtergrond, of werd een onderdeel van een veel breder wereldpanorama. Het was typisch dat in de principesverklaring uit 1973 waarmee de samenwerking VVKs en VVKM werd bezegeld sprake was van aandachtspunten als de vrede, het leefmilieu, de mindervaliden, de onderontwikkeling en de Europese eenmaking, met op dezelfde hoogte “verdere ontplooiing van de Vlaamse gemeenschap”. In 1981 – bij de naamsverandering naar VVKSM – werd gesteld dat het Verbond wilde werken aan de “opbouw van een positief Vlaams gemeenschapsgevoel”, maar zich zou verzetten tegen “zogenaamde Vlaamse drukkingsgroepen die antidemocratische of antisolidaire beginselen voorstaan”. In 1991 boog een groepsleiderscongres zich over de ideologische oriëntering, ook over de “eerste v van VVKSM”. Vlaanderen moest een “verdraagzaam en solidair deel worden van een groter geheel”. Het Vlaamse verleden mocht inspirerend zijn maar men mocht er “vooral niet blijven in vasthangen”. Bij stemming

bleek dat minder dan 5% van de aanwezigen gewonnen was voor de stelling die opriep tot “meer engagement in de Vlaamse beweging, onder andere door op te roepen voor de jaarlijkse IJzerbedevaart”.

LITERATUUR: *Principesverklaring 1973 VVKS-VVKM*, z.j.; – *Scouting in de jaren '80. Historiek, methode en principes van VVKSM*, z.j.; – L. Schokkaert, *De Vlaamse problematiek bij de naoorlogse jeugdbewegingen 1944-1960*, KUL, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1984; – E. Faes, *Van Baden-Powell tot VVKS. Katholieke scouting in Vlaanderen voor Wereldorlog II*, KUL, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1990; – H. Lauwers (red.), *Groeipijnen*, 1991; – C. van der Cruyssen, ‘Handhaaf en bouw! De werking van het VVKS tijdens de Tweede Wereldoorlog’, in *Bijdragen tot de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog*, nr. 14 (1991), p. 61-124; – id., ‘De zaak ‘Van Haegendoren’ (1944-1950). Spanningen binnen de scoutsbeweging rond belgicisme, flamingantisme, vernieuwing en de rol van de kerkelijke hiërarchie’, in *BEG*, jg. 1, nr. 1 (1996), p. 75-104; – B. de Bisschop, *Van ‘Handhaaf en Bouw’ tot ‘Een nieuwe start’. Het Vlaams Verbond van Katholieke Scouts van 1945 tot 1960*, KUL, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1997.

LOUIS VOS EN CHRISTINE VAN DER CRUYSEN